

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ЗАДОРОЖНА ОЛЬГА РОМАНІВНА

УДК 796.015.86

**УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ
НА ЕТАПІ ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ У ФЕХТУВАННІ**

24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту

Львів – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівському державному університеті фізичної культури, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
Бріскін Юрій Аркадійович,
Львівський державний університет фізичної культури,
завідувач кафедри олімпійського, професійного та
адаптивного спорту

Офіційні опоненти: доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
Ахметов Рустам Фагимович,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання;

кандидат наук з фізичного виховання та спорту
Шевчук Олена Миколаївна,
Національний університет фізичного виховання і спорту
України, ст. викладач кафедри кінезіології

Захист відбудеться „19” лютого 2015 року о 13:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.829.01 Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Львівського державного університету фізичної культури (79007, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розіслано “ ____ ” _____ 2015 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. С. Вовканич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Раціональна та науково обґрунтована система підготовки передбачає оволодіння спортсменами знаннями, уміннями й навичками, спрямованими на розв'язання завдань різних сторін підготовки, які є тісно взаємопов'язаними (В. С. Келлер, 1993; Л. П. Волков, 1994; Л. П. Матвєєв, 2001; В. Н. Платонов, 2004). Ураховуючи це, початковою ланкою удосконалення будь-якої сторони підготовленості є оволодіння спеціальними теоретичними знаннями, які визначають не лише здатність спортсмена до оперативного аналізу під час змагальної діяльності, а й готовність до самостійного керування тренувальним процесом (Г. А. Лисенчук, 2003; С. Д. Бойченко, 2004; І. Г. Максименко, 2012; Р. Ф. Ахметов, 2012).

Водночас автори (Л. П. Матвєєв, 2001; Г. М. Арзютов, 2007; М. П. Пітин, 2013) наголошують на необхідності випередження у вивченні теоретичного матеріалу з обраного виду спорту як підґрунтя для подальшого спортивного удосконалення.

У науковій і методичній літературі з різних видів спорту поняття теоретичної підготовки часто ототожнюється з терміном «інтелектуальна підготовка» (В. П. Лук'яненко, 2002; В. С. Мунтян, 2009; Л. І. Костюніна, 2012). Зокрема, Л. П. Матвєєв (1991) мотивує це тим, що теоретична підготовка повинна розвивати інтелектуальні здібності спортсмена, пов'язані з формуванням тактичного мислення, аналітичною діяльністю у процесі тренувальних занять і змагань шляхом озброєння спортсменів спеціальними знаннями про зміст та закономірності спортивної діяльності, особливості техніки й тактики в обраному виді спорту, методику навчання спортивної техніки та шляхи її удосконалення. Своєю чергою В. П. Лук'яненко (2002) акцентує увагу на наявності причинно-наслідкових взаємозв'язків між рівнем освіченості у галузі фізичної культури і спорту та результативністю спортивної діяльності.

Аспекти теоретичної підготовки в системі багаторічного удосконалення спортсменів знайшли відображення в невеликій кількості робіт (В. В. Строкатов, 1980; Г. А. Кузьменко, 2011; Л. І. Костюніна, 2012; А. О. Шахов, П. О. Балбеков, 2012; Г. М. Юламанова, 2012; М. П. Пітин, 2013). Окремі дослідження стосувалися питань систематизації теоретичного матеріалу (О. П. Зинов'єва-Орлова, 2011; М. П. Пітин, 2012; Г. М. Юламанова, 2012) та розробки мультимедійних засобів (О. М. Шевчук, 2009; Д. О. Михайлова, 2010; І. Г. Максименко, 2011; А. О. Шахов, П. О. Балбеков, 2012).

У науковій і методичній літературі з фехтування система спеціальних знань як компонента різних сторін підготовки була предметом досліджень В. В. Строкатова (1980), Л. Г. Рижкової (2011), Е. Г. Тишлер (2012) та Г. М. Юламанової (2012). Однак, попри спроби класифікації теоретичного матеріалу, у працях авторів відсутні чіткі вказівки та рекомендації щодо його представлення в навчально-тренувальному процесі фехтувальників.

Таким чином, наявність протиріччя між обов'язковістю системи спеціальних теоретичних знань при удосконаленні різних сторін підготовленості та водночас відсутністю належного науково-методичного обґрунтування

теоретичної підготовки у фехтуванні формує актуальні науково-практичні завдання її удосконалення на ранніх етапах багаторічної підготовки фехтувальників.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з темою 2.8 «Удосконалення підготовки спортсменів в окремих групах видів спорту» (номер державної реєстрації 0110U000394), темою «Основи теоретичної підготовки у спорті» (номер державної реєстрації 0113U000659) Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури на 2013–2017 рр. відповідно.

Роль автора у виконанні зазначених тем полягає у встановленні кількісних показників теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки, розробці алгоритмізованих навчально-ігрових засобів теоретичної підготовки, визначенні ефективності використання в теоретичній підготовці цього контингенту спортсменів алгоритмізованих навчально-ігрових засобів.

Мета дослідження – удосконалити структуру і зміст теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки.

Завдання дослідження:

1. Визначити структуру і зміст теоретичної підготовки спортсменів.
2. Визначити пріоритетність використання методів теоретичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення фехтувальників.
3. Установити значущість компонент теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки.
4. Визначити рівень теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки.
5. Розробити та експериментально перевірити авторську програму теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки з використанням алгоритмізованих навчально-ігрових засобів.

Об'єкт дослідження: теоретична підготовка на різних етапах багаторічного удосконалення спортсменів.

Предмет дослідження: теоретична підготовка на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні.

Методи дослідження:

1. Теоретичний аналіз та узагальнення. Загалом було проаналізовано 231 інформаційне джерело, що дало змогу оцінити стан досліджуваної проблеми, визначити рівень актуальності питань і запропонувати шляхи їх розв'язання у процесі дослідження, теоретично обґрунтувати мету й завдання роботи, здійснити аналіз та інтерпретувати результати власних досліджень.

2. Метод експертного оцінювання використано для визначення пріоритетності методів теоретичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення у фехтуванні, а також для встановлення значущості компонент теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки.

3. Педагогічне спостереження застосовано для визначення рівня теоретичної підготовленості 52 фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки.

4. Педагогічний експеримент використано для перевірки ефективності авторської програми теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки з використанням алгоритмізованих навчально-ігрових засобів порівняно з загальноприйнятою.

5. Методи математичної статистики дали змогу здійснити опрацювання результатів досліджень та інтерпретувати їх.

Наукова новизна:

- *уперше* обгрунтовано наукові положення щодо формування теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки з використанням алгоритмізованих навчально-ігрових засобів;

- *уперше* науково обгрунтовано доцільність модифікації структури теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки з використанням інформаційного блоку «Олімпізм»;

- *уперше* обгрунтовано доцільність комплексної теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки;

- *уперше* встановлено пріоритетність змістових компонент інформаційних блоків теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки;

- *удосконалено* структуру та зміст теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки, конкретизовано та систематизовано розділи теоретичної підготовки в межах інформаційних блоків;

- *удосконалено* наукові дані щодо пріоритетності використання методів теоретичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення фехтувальників;

- *набули подальшого розвитку* відомості щодо важливості теоретичної підготовки як компоненти системи багаторічного удосконалення у фехтуванні;

- *набули подальшого розвитку* положення щодо індивідуалізації теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки;

- *набули подальшого розвитку* положення щодо оперативної корекції структури та змісту теоретичної підготовки фехтувальників відповідно до змін правил змагань, даних теоретико-методологічного та суспільно-економічного характеру.

Практичне значення роботи полягає в експериментальному обгрунтуванні програми теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки, розробці алгоритмізованих навчально-ігрових засобів із модифікованими інформаційними блоками. Результати роботи використано в навчально-тренувальному процесі ДЮСШ «Троянда» (м. Львів) з фехтування, у навчальному процесі студентів Львівського державного університету фізичної культури, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» зі спеціальності «Спорт (за видами)» (дисципліна «Теорія і методика юнацького спорту»), що підтверджено актами впровадження.

Результати дослідження доповнюють теорію підготовки спортсменів в односторонстві, а також відповідні розділи загальної теорії підготовки спортсменів.

Особистий внесок автора полягає у визначенні напрямку, мети, завдань дослідження, акумулюванні теоретичного й експериментального матеріалу, аналізі та інтерпретації отриманих даних. Особистий внесок при розробці у співавторстві алгоритмізованих навчально-ігрових засобів теоретичної підготовки є пропорційним. Автор самостійно провела педагогічний експеримент, який полягав у впровадженні авторської програми теоретичної підготовки в навчально-тренувальний процес фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки. Планування педагогічного експерименту та добір методів дослідження здійснено спільно з науковим керівником.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, експериментальні дані та їх узагальнення оприлюднено на XVII, XVIII Міжнародних науково-практичних конференціях «Молода спортивна наука України» (Львів, 2013–2014); VI Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців (Мінськ, 2013); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті» (Рівне, 2013), VI Міжнародній науковій конференції пам'яті А. М. Лапуніна (Чернігів, 2013), а також на засіданнях наукових конференцій професорсько-викладацького складу кафедри теоретико-методичних основ спорту Львівського державного університету фізичної культури (2013–2014рр.).

Публікації. Результати роботи опубліковано в 15 наукових статтях (4 виконано одноосібно), 10 з яких – у наукових фахових виданнях України, 3 – у закордонних періодичних виданнях, 2 – у інших наукових виданнях. Автор отримала три охоронні документи: патент на корисну модель, патент на промисловий зразок, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, бібліографічного списку та додатків. Робота, викладена на 199 сторінках основного тексту, містить 40 таблиць, 12 рисунків, 7 додатків. Список опрацьованої літератури становить 231 джерело, 101 з яких – іноземні праці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; подано зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами й темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, описано методи дослідження; обґрунтовано наукову новизну та визначено практичну значущість отриманих результатів; розкрито особистий внесок автора; описано сферу апробації результатів дослідження та вказано кількість публікацій.

У першому розділі «**Теоретична підготовка як компонента системи підготовки спортсменів**» на основі опрацювання даних наукової і методичної літератури та інформаційних джерел мережі Інтернет виявлено значущість теоретичної підготовки в системі багаторічного удосконалення спортсменів загалом та у фехтуванні зокрема.

Установлено протиріччя між необхідністю засвоєння теоретичного матеріалу з обраного виду спорту як передумови подальшого спортивного удосконалення та водночас відсутністю належного науково-методичного обґрунтування теоретичної підготовки у фехтуванні. Так, на основі аналізу наукових досліджень В. С. Мунтяна (2009), Л. Г. Рижкової (2011–2012), Л. І. Костюніної (2012), Г. М. Юламанової (2012), М. П. Пітина (2012–2013) та ін. встановлено необхідність структуризації теоретичного матеріалу, що зумовлює успішність ведення змагальної та тренувальної діяльності у спорті загалом та у фехтуванні зокрема, а також підвищення рівня передачі інформації та якості засвоєння специфічних знань з обраного виду спорту.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» обґрунтовано використання методів дослідження, які дали змогу розв'язати поставлені завдання, та подано відомості щодо етапів їх вирішення.

Перший етап (жовтень – листопад 2012 року) – проведено аналіз наукової та методичної літератури за напрямком дослідження, зокрема літератури вітчизняних і зарубіжних авторів, у якій висвітлювався стан проблеми, що дало змогу конкретизувати тему, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, підготовлено обґрунтування дисертаційної роботи; сформовано бланк експертного оцінювання фахівців із фехтування та бланк тестування теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки

Другий етап (грудень 2012 року – січень 2013 року) – проаналізовано наукову та методичну літературу за напрямком дослідження та нормативно-правові документи (програми ДЮСШ з різних видів спорту), сформовано робочий текст першого розділу дисертаційної роботи. Здійснено експертне оцінювання із залученням 20 фахівців із фехтування для визначення значущості компонент (інформаційних блоків та розділів) теоретичної підготовки на етапі попередньої базової підготовки та пріоритетності використання її методів (словесних, наочних та практичних) у фехтуванні на різних етапах багаторічного удосконалення. Проведено педагогічне спостереження за теоретичною підготовленістю 52 фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки. Обґрунтовано структуру і зміст авторської програми теоретичної підготовки на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні, основою якої було використання алгоритмізованих навчально-ігрових засобів із модифікованими інформаційними блоками.

Третій етап (лютий – грудень 2013 року) – здійснено аналіз наукової та методичної літератури за напрямком дослідження. Проведено паралельний педагогічний експеримент із залученням 52 фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки, що передбачав уведення до навчально-тренувального процесу експериментальних чинників відповідно до структури та змісту авторської програми теоретичної підготовки. Доповнено перший розділ, підготовлено робочий текст другого і третього розділів дисертаційної роботи.

Четвертий етап (січень – квітень 2014 року) – проаналізовано наукову та методичну літературу за напрямком дослідження, статистично опрацьовано дані педагогічно експерименту, проведено порівняльний аналіз та визначено ефективність авторської програми теоретичної підготовки на етапі попередньої

базової підготовки у фехтуванні; узагальнено результати дисертаційного дослідження; сформульовано висновки, оформлено акти впровадження результатів дослідження.

У третьому розділі «**Організаційно-методичні особливості теоретичної підготовки в системі багаторічного удосконалення фехтувальників**» представлено результати дослідження пріоритетності використання методів теоретичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення фехтувальників, значущості її компонент на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні, а також показники теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки. Установлено, що добір методів теоретичної підготовки має відмінності залежно від етапу багаторічного удосконалення. Так, у групі словесних методів на етапах початкової, попередньої та спеціалізованої базової підготовки перевага віддається використанню розповіді та пояснення, на етапі підготовки до вищих досягнень – аналізу й обговоренню, вказівкам і рекомендаціям, на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей – аналізу й обговоренню, а також поясненню. Серед наочних методів на усіх етапах підготовки найчастіше застосовується показ. У групі практичних методів на етапах початкової підготовки, підготовки до вищих досягнень та максимальної реалізації індивідуальних можливостей пріоритет віддано суддівській практиці, а на етапах попередньої та спеціалізованої базової підготовки – проведенню спортсменами фрагментів навчально-тренувальних занять. Аналіз коефіцієнтів конкордації дав змогу констатувати достатню узгодженість думок експертів щодо реалізації теоретичної підготовки шляхом використання словесних та наочних методів – $W > 0,6$ (за винятком використання словесних методів на етапі спеціалізованої базової підготовки – $W < 0,4$). Однак достатньої узгодженості щодо використання практичних методів на ранніх етапах підготовки виявлено не було ($W < 0,4$).

Результати експертного оцінювання дали можливість також уперше отримати наукові дані щодо важливості формування теоретичної підготовленості за п'ятьма інформаційними блоками: «Історія фехтування», «Змагальна діяльність фехтувальників», «Техніка і тактика фехтування», «Основи теорії і методики підготовки спортсменів», «Олімпізм». Установлено, що рівень значущості усіх компонент (інформаційних блоків) теоретичної підготовки на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні знаходиться в межах від 3,2 до 3,35 бала. У зв'язку з цим, визначено доцільність комплексної теоретичної підготовки для зазначеного контингенту спортсменів.

Уперше отримано наукові дані щодо значущості розділів теоретичного матеріалу та пріоритетності їх вивчення в межах різних інформаційних блоків. Так, акцентованого розгляду в межах інформаційних блоків потребують такі розділи:

- «Історія фехтування» – «Відомі постаті у фехтуванні», «Розвиток фехтування в Україні і світі» (відповідно 4,0 та 3,9 бала);
- «Змагальна діяльність фехтувальників» – «Правила та суддівство», «Особливості систем проведення змагань» (відповідно 4,0 та 3,9 бала);

- «Техніка і тактика фехтування» – «Різновиди технічних дій та основи тактики ведення поєдинку» (3,5 бала);
- «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – «Техніка безпеки та профілактика травматизму у фехтуванні» (4,2 бала);
- «Олімпізм» – «Олімпійська Україна» (3,75 бала).

Отримані результати вказали на необхідність розробки нових підходів до реалізації теоретичної підготовки, які б дали змогу підвищити якісний рівень передачі теоретичного матеріалу в навчально-тренувальному процесі фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки.

У четвертому розділі **«Ефективність авторської програми теоретичної підготовки на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні»** висвітлено методологію побудови авторської програми теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки з використанням алгоритмізованих навчально-ігрових засобів та характеристику її ефективності. Методологічною основою авторської програми були фундаментальні положення теоретично-методичних основ системи підготовки спортсменів, пов'язані зі структурою і змістом навчально-тренувального процесу, нормативно-правові документи, а також дані попередніх досліджень.

Для перевірки ефективності авторської програми було проведено педагогічний експеримент. У ньому взяли участь 52 фехтувальники на етапі попередньої базової підготовки, яких було розподілено на дві групи: експериментальну (n=27) та контрольну (n=25).

Педагогічний експеримент проводили на базі ФСТ «Динамо» та ФСТ «Україна» м. Львова серед учнів ДЮСШ «Троянда», «Атлет», «Галеон» та ЛДЮСШ№2 двома етапами. Перший етап педагогічного експерименту тривав від 01.02.2013 р. до 31.05.2013 р., другий етап – від 09.09.2013 р. до 20.12.2013 р. Під час першого етапу педагогічного експерименту підготовка спортсменів обох груп містила два мезоцикли (контрольно-підготовчий та передзмагальний) і відповідно 8 мікроциклів. Під час другого етапу – два мезоцикли (базовий та контрольно-підготовчий) і відповідно 7 мікроциклів.

Упродовж педагогічного експерименту фехтувальники експериментальної групи тренувалися за авторською програмою теоретичної підготовки, у той час як спортсмени контрольної групи – за загальноприйнятою. Основою авторської програми теоретичної підготовки було використання таких алгоритмізованих навчально-ігрових засобів із модифікованими інформаційними блоками: «Пазл», «Алгоритмізований спосіб теоретичної підготовки у спорті», «Анаграма», «Асоціації», «Скажи інакше», «Дуель», «Показуха», «Брейн-ринг», «Шифрувальник», «Вгадай слово», комплект навчально-ігрового засобу «Фехтувальні позиції», тренажер «ТТТ». Особливістю запропонованих засобів була спрямованість не лише на підвищення рівня теоретичної підготовленості, а й на розвиток логічного, асоціативного та тактичного мислення, формування мотивації до цілеспрямованого багаторічного удосконалення, стимулювання пізнавальної діяльності спортсменів.

З метою виявлення зростання показників теоретичної підготовленості було проведено чотири тестування спортсменів обох груп: до педагогічного експерименту (від 03.12.2012 р. до 29.01.2013 р.), після першого етапу (від 01.06.13 р. до 27.06.13 р.), перед початком другого етапу (від 15.08.13 р. до 08.09.13 р.) та після нього (від 21.12.13 р. до 20.01.14 р.). Для оцінювання рівня теоретичної підготовленості спортсменів було використано 10-бальну шкалу.

До початку першого етапу педагогічного експерименту статистично достовірні відмінності між показниками теоретичної підготовленості спортсменів експериментальної та контрольної груп були виявлені стосовно теоретичної підготовленості в межах інформаційного блоку «Техніка і тактика фехтування» ($p > 0,05$), початковий рівень якої був вищим у фехтувальників контрольної групи. До початку другого етапу педагогічного експерименту статистично достовірні відмінності між показниками теоретичної підготовленості спортсменів обох груп були виявлені щодо усіх інформаційних блоків ($p > 0,05$).

Установлено, що реалізація першого етапу педагогічного експерименту сприяла суттєвому ($p < 0,05$) підвищенню рівня теоретичної підготовленості спортсменів експериментальної групи в межах усіх інформаційних блоків на 35,0–72,7 %. Причому найбільше середньогрупове зростання показників теоретичної підготовленості було зафіксовано в межах інформаційного блоку «Техніка і тактика фехтування» – на 72,7 %.

Водночас у контрольній групі після завершення першого етапу педагогічного експерименту збільшення показників теоретичної підготовленості в межах одних інформаційних блоків супроводжувалося їх зниженням щодо інших. Так, позитивне зростання показників теоретичної підготовленості спортсменів цієї групи ($p < 0,05$) було зафіксовано в межах блоків «Історія фехтування» та «Змагальна діяльність фехтувальників» відповідно на 3,6 % та 9,3 %. При цьому показники теоретичної підготовленості в межах інших інформаційних блоків знизилися на 4,0–11,3 %, однак достовірним ($p < 0,05$) це зниження було лише в межах інформаційного блоку «Олімпізм».

Середньогруповий рівень теоретичної підготовленості в межах усіх інформаційних блоків за підсумками першого етапу педагогічного експерименту був на вищим в експериментальній групі на 1,9–2,6 бала порівняно з контрольною.

Якщо в експериментальній групі позитивне зростання показників теоретичної підготовленості після завершення першого етапу педагогічного експерименту було очікуване, то їх зниження в контрольній групі, на наш погляд, може бути обґрунтовано невідповідністю використаних засобів сучасним вимогам до спортивного тренування в межах теоретичної підготовки.

Результати тестування, проведеного після завершення другого етапу педагогічного експерименту, засвідчили позитивні зміни в показниках теоретичної підготовленості фехтувальників обох груп.

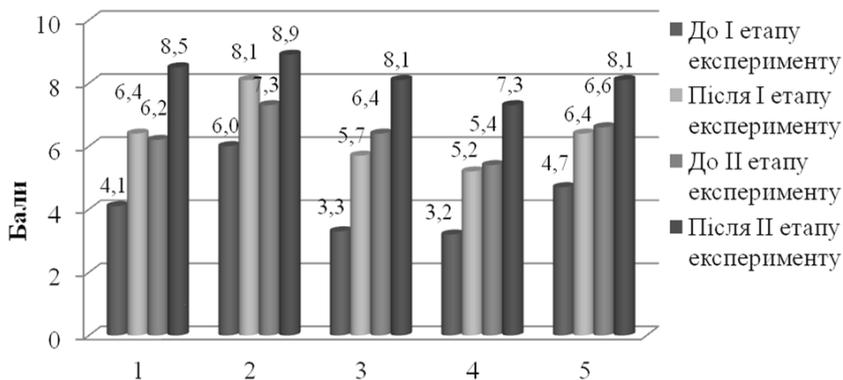

Рис. 1. Динаміка показників теоретичної підготовленості фехтувальників експериментальної групи упродовж педагогічного експерименту.

Інформаційні блоки: 1 – «Історія фехтування»; 2 – «Змагальна діяльність фехтувальників»; 3 – «Техніка і тактика фехтування»; 4 – «Основи теорії і методики підготовки спортсменів»; 5 – «Олімпізм»

В експериментальній групі підвищення рівня теоретичної підготовленості в межах різних інформаційних блоків становило 21,9 – 37,1 % ($p < 0,05$), у контрольній групі – від 8,3 до 24,4 % (див. рис. 1). Цікавим є те, що найбільше зростання показників теоретичної підготовленості в обох групах було наявне в межах блоків «Історія фехтування» та «Основи теорії і методики підготовки спортсменів». Однак його відносні показники виявилися вищими в експериментальній групі – відповідно на 37,1 % та 35,2 %, тоді як у контрольній групі – відповідно на 24,4 % та 23,5 %.

Таким чином, за підсумками педагогічного експерименту зростання показників теоретичної підготовленості в експериментальній групі в межах різних інформаційних блоків становило від 48,3 до 145,5 %. Найбільшим зростання цих показників було в межах інформаційного блоку «Техніка і тактика фехтування» – 145,5 %.

У контрольній групі позитивне зростання показників теоретичної підготовленості було наявне лише у блоках «Історія фехтування», «Техніка і тактика фехтування» та «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – від 10,5 до 18,6 %. Показники теоретичної підготовленості в межах інформаційного блоку «Олімпізм» залишилися незмінними, а в межах блоку «Змагальна діяльність» знизилися на 7,1 %. Найбільше зростання показників теоретичної підготовленості в контрольній групі було зафіксовано в межах інформаційного блоку «Історія фехтування» – на 18,6 %.

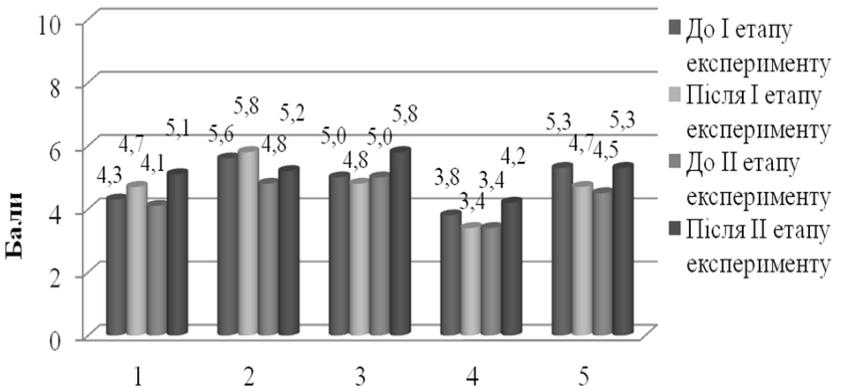

Рис. 2. Динаміка показників теоретичної підготовленості фехтувальників контрольної групи упродовж педагогічного експерименту.

Інформаційні блоки: 1 – «Історія фехтування»; 2 – «Змагальна діяльність фехтувальників»; 3 – «Техніка і тактика фехтування»; 4 – «Основи теорії і методики підготовки спортсменів»; 5 – «Олімпізм»

Середньогруповий рівень теоретичної підготовленості в межах різних інформаційних блоків після завершення педагогічного експерименту був також вищим в експериментальній групі. До початку педагогічного експерименту він коливався в межах від 3,2 до 6,0 бала, після завершення – від 8,1 до 8,9 бала. У контрольній групі до початку педагогічного експерименту середньогруповий рівень теоретичної підготовленості спортсменів був у межах від 3,8 до 5,6 бала, після завершення – від 5,1 до 5,8 бала (див. рис. 2).

Отримані дані дали змогу вперше сформулювати наукові положення щодо ефективності авторської програми теоретичної підготовки з використанням алгоритмізованих навчально-ігрових засобів у цілому, а також щодо пріоритетності використання окремих із них при формуванні теоретичної підготовленості за різними інформаційними блоками.

Так, у першій частині експериментальної програми теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки для розгляду теоретичного матеріалу в межах окремих розділів використано від одного до трьох алгоритмізованих навчально-ігрових засобів, у межах інших – їх комплекс. За підсумками першого етапу педагогічного експерименту встановлено, що найбільш ефективними в межах різних інформаційних блоків були такі варіанти поєднання алгоритмізованих навчально-ігрових засобів: «Історія фехтування» – «Асоціації» та «Пазл», «Асоціації» та «Шифрувальник»; «Змагальна діяльність фехтувальників» – «Асоціації», «Шифрувальник», «Пазл», «Показуха» та «Брейн-ринг»; «Техніка і тактика фехтування» – «Асоціації», «Анаграма» та «Брейн-ринг»; «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – «Асоціації», «Вгадай

слово» та «Дуель»; «Шифрувальник» та «Скажи інакше»; «Асоціації», «Вгадай слово» та «Показуха»; «Олімпізм» – «Показуха», «Пазл», «Асоціації» та «Анаграма».

У другій частині експериментальної програми для формування теоретичної підготовленості в межах усіх інформаційних блоків застосовували від одного до трьох варіантів поєднання алгоритмізованих навчально-ігрових засобів. Узагальнення результатів тестування теоретичної підготовленості спортсменів експериментальної групи після завершення другого етапу педагогічного експерименту дало змогу визначити найбільш ефективні варіанти їх поєднання при вивченні теоретичного матеріалу в межах різних інформаційних блоків: «Історія фехтування» – «Пазл», «Дуель», «Асоціації» та тренажер «ТТТ»; «Змагальна діяльність фехтувальників» – «Скажи інакше», «Асоціації», «Алгоритмізований спосіб теоретичної підготовки у спорті» та тренажер «ТТТ»; «Техніка і тактика фехтування» – «Анаграма», «Показуха», тренажер «ТТТ», «Алгоритмізований спосіб теоретичної підготовки у спорті» та «Фехтувальні позиції»; «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – «Скажи інакше» та «Дуель»; «Олімпізм» – «Асоціації», «Шифрувальник» та тренажер «ТТТ».

За підсумками двох етапів педагогічного експерименту встановлено, що найбільш універсальними алгоритмізованими навчально-ігровими засобами, які доцільно використовувати при формуванні теоретичної підготовленості за усіма інформаційними блоками, є «Пазл», «Асоціації» та тренажер «ТТТ». Підтвердженням цього стало зростання показників теоретичної підготовленості спортсменів експериментальної групи в межах різних інформаційних блоків на 48,3–145,5 % ($p < 0,05$). Інші засоби теоретичної підготовки потребують комплексного застосування.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** представлено порівняння одержаних результатів з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних дослідників, обґрунтовано необхідність додаткових досліджень. Подано три групи наукових результатів.

Уперше:

- обґрунтовано наукові положення щодо формування теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки з використанням алгоритмізованих навчально-ігрових засобів. Підтвердженням цього стали показники зростання теоретичної підготовленості за різними інформаційними блоками спортсменів експериментальної групи порівняно з контрольною: «Історія фехтування» – на 88,7 %, «Змагальна діяльність фехтувальників» – на 55,5 %, «Техніка і тактика фехтування» – на 129,5 %, «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – на 117,6 %, «Олімпізм» – на 72,3 % ($p < 0,05$). Установлено універсальність засобів теоретичної підготовки «Пазл», «Асоціації» та тренажера «ТТТ» при формуванні теоретичної підготовленості за усіма інформаційними блоками, що підтверджено достовірним зростанням її показників у спортсменів експериментальної групи на 48,3–145,5 % ($p < 0,05$);

- науково обґрунтовано модифікацію структури теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки з використанням інформаційного блоку «Олімпізм», рівень значущості якого за результатами експертного оцінювання становить 3,2 бала;

- обґрунтовано доцільність комплексної теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки, що підтверджено наявністю несуттєвих (до 0,15 бала, $p < 0,05$) відмінностей у показниках значущості різних інформаційних блоків;

- встановлено пріоритетність змістових компонент інформаційних блоків теоретичної підготовки фехтувальників, що підтверджено достовірно відмінними ($p < 0,05$) показниками їх значущості: у блоках «Історія фехтування»; «Змагальна діяльність фехтувальників»; «Техніка і тактика фехтування»; «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» та «Олімпізм» – компонент «Відомі постаті у фехтуванні», «Розвиток фехтування в Україні і світі»; «Правила та суддівство», «Особливості систем проведення змагань»; «Різновиди технічних дій» «Основи тактики ведення поєдинку»; «Техніка безпеки та профілактика травматизму у фехтуванні» та «Олімпійська Україна» відповідно.

Удосконалено:

- структуру та зміст теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки (Д. А. Тишлер, 1997, 2006; В. А. Бусол, 2006, 2011). Конкретизовано та згруповано розділи теоретичної підготовки в межах інформаційних блоків: «Історія фехтування» – «Зародження фехтування», «Фехтування в СРСР», «Фехтування у світі та в Україні», «Фехтування на Іграх Олімпіад», «Відомі постаті у фехтуванні»; «Змагальна діяльність фехтувальників» – «Правила та суддівство змагань», «Особливості систем проведення змагань», «Програма національних та міжнародних змагань», «Стилі ведення бою»; «Техніка і тактика фехтування» – «Значення техніки і тактики у спорті», «Взаємозв'язок техніки і тактики у фехтуванні», «Різновиди технічних дій фехтувальника», «Основи тактики ведення бою у фехтуванні», «Сучасні тенденції розвитку техніки і тактики фехтування»; «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – «Компоненти підготовленості фехтувальника та їх особливості», «Тренувальні і змагальні навантаження у фехтуванні», «Техніка безпеки та профілактика травматизму у фехтуванні»;

- наукові дані стосовно пріоритетності використання методів теоретичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення фехтувальників (В. А. Бусол, 2006, 2011). Так, словесні методи на етапах початкової, попередньої та спеціалізованої базової підготовки доцільно застосовувати у вигляді розповіді та пояснення, на етапі підготовки до вищих досягнень – аналізу та обговорення, вказівок і рекомендацій, на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей – аналізу й обговорення, пояснення ($W > 0,6$). Практичні методи на етапах попередньої та спеціалізованої базової підготовки доцільно застосовувати проводячи зі спортсменами фрагменти навчально-тренувальних занять ($W < 0,4$) на етапах початкової підготовки, підготовки до вищих досягнень та максимальної реалізації індивідуальних можливостей – суддівської практики.

Набули подальшого розвитку:

- наукові дані щодо важливості теоретичної підготовки як компоненти системи багаторічного удосконалення у фехтуванні (В. П. Лук'яненко, 2002; Л. П. Матвеев, 2001; Г. А. Лисенчук, 2003; С. Д. Бойченко, 2004; В. С. Мунтян, 2009; І. Г. Максименко, 2012);
- положення щодо індивідуалізації теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки (Л. Г. Рижкова, 2011; М. П. Пітин, 2013);
- положення щодо оперативної корекції структури та змісту теоретичної підготовки фехтувальників відповідно до змін правил змагань, даних теоретико-методологічного та суспільно-економічного характеру (А. В. Стукалін, 2007; Л. Г. Рижкова, 2009; Е. Г. Тишлер, 2011; М. П. Пітин, 2012).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено нове розв'язання науково-практичного завдання, пов'язаного з удосконаленням теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки.

1. Якісна реалізація теоретичної підготовки спортсменів передбачає вивчення спеціалізованого теоретичного матеріалу з обраного виду спорту та інформації світоглядного, мотиваційного, етичного характеру. Дискусійним у науковій і методичній літературі є питання щодо систематизації теоретичного матеріалу з таких наукових дисциплін як філософія, анатомія, історія фізичної культури, спортивна психологія, педагогіка, біомеханіка.

Установлено необхідність часткового випередження в засвоєнні інформації спортивно-прикладного характеру, зокрема щодо правил змагань, термінології, методики удосконалення окремих сторін підготовленості, самоконтролю, основ гігієни, техніки безпеки, що є основою для подальшого удосконалення та успішного ведення змагальної та тренувальної діяльності.

Теоретико-методичні положення реалізації теоретичної підготовки у фехтуванні потребують обґрунтування, уточнення та доповнення у зв'язку з дискретністю їх розгляду в науковій і методичній літературі.

2. На різних етапах багаторічного підготовки фехтувальників існує необхідність удосконалення шляхів представлення теоретичного матеріалу за допомогою використання різних груп методів. Єдиний підхід до реалізації теоретичної підготовки спостерігається стосовно словесних та наочних методів ($W > 0,6$). Щодо використання практичних методів на ранніх етапах підготовки думки фахівців є неузгодженими ($W < 0,4$). На етапах початкової, попередньої та спеціалізованої базової підготовки серед словесних методів перевагу слід віддавати розповіді й поясненню, на етапі підготовки до вищих досягнень – аналізу та обговоренню, вказівкам і рекомендаціям, на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей – аналізу й обговоренню та поясненню.

Використовувати показ як наочний метод рекомендовано на усіх етапах підготовки. На етапах попередньої та спеціалізованої базової підготовки серед практичних методів слід застосовувати проведення спортсменами фрагментів навчально-тренувальних занять, а на етапах початкової підготовки, підготовки до

вищих досягнень та максимальної реалізації індивідуальних можливостей – суддівську практику.

3. Програму теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки слід реалізовувати комплексно, що підтверджено наявністю несуттєвих (у межах до 0,15 бала, $p < 0,05$) відмінностей у рівнях значущості інформаційних блоків «Історія фехтування», «Змагальна діяльність фехтувальників», «Техніка і тактика фехтування», «Основи теорії і методики підготовки спортсменів».

На етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні встановлено необхідність доповнення структури і змісту теоретичної підготовки інформаційним блоком «Олімпізм», підтвердженням чого став показник значущості 3,2 бала. Змістове наповнення цього блоку слід систематизувати за розділами: «Олімпійські ігри Стародавньої Греції», «Міжнародна олімпійська система», «Олімпійська Україна», «Проблеми у сучасному олімпійському спорті».

4. Пріоритетність змістових компонент інформаційних блоків теоретичної підготовки фехтувальників зумовлено достовірно відмінними ($p < 0,05$) показниками їх значущості: у блоці «Історія фехтування» – компонент «Відомі постаті у фехтуванні», «Розвиток фехтування в Україні і світі»; у блоці «Змагальна діяльність фехтувальників» – компонент «Правила та суддівство», «Особливості систем проведення змагань»; у блоці «Техніка і тактика фехтування» – компонент «Різновиди технічних дій», «Основи тактики ведення поєдинку»; у блоці «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – компоненти «Техніка безпеки та профілактика травматизму у фехтуванні»; у блоці «Олімпізм» – компоненти «Олімпійський рух в Україні».

5. Формувати теоретичну підготовленість фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки рекомендовано використовуючи авторську програму теоретичної підготовки, що складається з двох макроциклів із різним обсягом часу, відведеного на вивчення різних інформаційних блоків. Експериментальним чинником, спрямованим на формувальну складову авторської програми теоретичної підготовки на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні, було застосування алгоритмізованих навчально-ігрових засобів із модифікованими інформаційними блоками «Історія фехтування», «Змагальна діяльність фехтувальників», «Техніка і тактика фехтування», «Основи теорії і методики підготовки спортсменів», «Олімпізм».

6. Ефективність авторської програми теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки підтверджено достовірним ($p < 0,05$) зростанням показників теоретичної підготовленості спортсменів експериментальної групи порівняно з контрольною групою: у межах інформаційного блоку «Історія фехтування» – на 88,7 % ($p < 0,05$), «Змагальна діяльність фехтувальників» – на 55,5 % ($p < 0,05$), «Техніка і тактика фехтування» – на 129,5 % ($p < 0,05$), «Основи теорії і методики підготовки спортсменів» – на 117,6 % ($p < 0,05$), «Олімпізм» – на 72,3 % ($p < 0,05$).

7. Удосконалення усіх компонент теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки рекомендовано

здійснювати за допомогою використання алгоритмізованих навчально-ігрових засобів – «Асоціації», «Пазл» та тренажера «ТТТ». Можливим є також їх варіативне поєднання з іншими засобами при вивченні матеріалу за різними інформаційними блоками, що підтверджено зростанням показників спортсменів експериментальної групи на 48,3–145,5 % ($p < 0,05$).

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

а) у наукових фахових виданнях

1. Брискин Ю.А. Структура и содержание теоретической подготовки фехтовальщиков / Брискин Ю. А., Питын М. П., Задорожная О. Р. // Физическое воспитание студентов. – Х., 2013. – № 04. – С. 10–14. *Внесок автора полягає в теоретичному аналізі наукових джерел та узагальненні отриманих даних.*

2. Пітин М. Засоби теоретичної підготовки у системі багаторічного удосконалення спортсменів / М. Пітин, О. Задорожна // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць. – Львів, 2013. – Вип. 17, т. 1 – С. 169–173. *Внесок автора полягає в теоретичному аналізі наукових джерел, узагальненні отриманих даних та розробці алгоритмізованих навчально-ігрових засобів теоретичної підготовки.*

3. Pityn M. Theoretical training in fencing: state and prospects of researches / Maryan Pityn, Yuriy Briskin, Olga Zadorozhna // Фізична активність, здоров'я і спорт : наук. журнал. – Л. : ЛДУФК, 2012. – № 3 (9). – С. 23–28. *Здобутком автора є виявлення основних напрямів удосконалення теоретичної підготовки у фехтуванні.*

4. Briskin Y. Significance of the components of fencers' academic education at the stage of prior basic training / Briskin Y., Pityn M., Zadorozhna O. // Фізична активність, здоров'я і спорт. – Л. : ЛДУФК, 2013. – № 4 (14). – С. 41–49. *Дисертантові належать емпіричні дані, їх статистична обробка та опис основних результатів.*

5. Задорожна О. Р. Характеристика теоретичної підготовленості фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки / Задорожна О. Р. // Вісник Чернігів.нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2013. – № 112. – Т. 4. – С. 119–123.

6. Бріскін Ю. Характеристика теоретичної підготовленості фехтувальників на різних етапах багаторічної підготовки / Юрій Бріскін, Мар'ян Пітин, Ольга Задорожна // Фізична активність, здоров'я і спорт: наук. журнал. – Л. : ЛДУФК, 2012. №2 (8). – С. 24–32. *Внесок автора полягає у проведенні педагогічного спостереження та опрацюванні статистичних результатів дослідження.*

7. Бріскін Ю. Обґрунтування засобу теоретичної підготовки юних фехтувальників (на прикладі провідних фехтувальників України) / Бріскін Юрій, Пітин Мар'ян, Задорожна Ольга // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. – Вінниця, 2013. – Вип. 15. – С. 289–295. *Внесок дисертанта полягає в розробці алгоритмізованих навчально-ігрових засобів теоретичної підготовки.*

8. Пітин М. П. Зміни показників теоретичної підготовленості фехтувальників у макроциклі підготовки / Пітин М. П., Задорожна О. Р. // Науковий часопис Нац.

пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К., 2013. – №15. – С. 63–69. *Внесок дисертанта полягає у проведенні педагогічного спостереження та визначенні відмінностей отриманих результатів.*

9. Задорожна О. Р. Обґрунтування авторської експериментальної програми теоретичної підготовки фехтувальників на етапі попередньої базової підготовки / Задорожна О. Р. // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. – Вінниця, 2013. – Вип. 16. – С. 119–127.

10. Задорожна О. Р. Ефективність авторської експериментальної програми теоретичної підготовки кваліфікованих фехтувальників / Задорожна О. Р. // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 18, т. 1. – С. 79–84.

б) у закордонних періодичних виданнях

1. Pityn M. Features of theoretical training in combative sports / Pityn Maryan, Briskin Yuriy, Zadorozhna Olha // Journal of Physical Education and Sport. – Pitesti, 2013. – 13 (2). – Art 32. – P. 195–198. *Внесок автора полягає в теоретичному аналізі наукових джерел та узагальненні отриманих даних.*

2. Брискин Ю. А. Весомость формирования теоретических знаний фехтовальщиков на разных этапах многолетней подготовки / Брискин Ю. А., Питьин М. П., Задорожная О. Р. // Вестник спортивной науки. – М. : Советский спорт, 2012. – № 5. – С. 3–6. *Дисертантові належать емпіричні дані та їх статистична обробка, а також інтерпретація основних результатів.*

3. Брискин Ю. А. Теоретическая подготовка спортсменов в единоборствах (на примере фехтования и тхэквондо) / Брискин Ю. А., Питьин М. П., Задорожная О. Р. // Оралдын гылым жаршысы : научно-теорет. и практ. журнал. Серия: Педагогические науки. Филологические науки. Право. – Уральск : Уралнаучкнига, 2013. – № 9 (57). – С. 33–37. *Внесок автора полягає в теоретичному аналізі наукових джерел та узагальненні отриманих даних.*

в) в інших виданнях

1. Задорожная О. Р. Авторские средства теоретической подготовки в системе многолетнего совершенствования спортсменов (на примере фехтования) / Задорожная О. Р., Питьин М. П. // XIII Междунар. науч. сессия по итогам НИР за 2012 год «Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и спорту». Молодежь – науке. Актуальные проблемы теории и методики физической культуры и спорта : материалы VI Междунар. науч.-практ. конф. молодых ученых. – Минск : БГУФК, 2013. – Ч. 3. – С. 34–36. *Внесок автора полягає в теоретичному аналізі наукових джерел, узагальненні отриманих даних та розробці алгоритмізованих навчально-ігрових засобів теоретичної підготовки.*

2. Задорожна О. Теоретична підготовка фехтувальників: стан та перспективи наукових досліджень / Задорожна Ольга // Спорт та сучасне суспільство : матеріали V Відкритої студ. наук. конф. – К. : Інтер-Сервіс, 2012. – С. 12–15.

Патенти та авторські свідоцтва

1. Тренажер «ТТТ» : пат. 87250 Україна, МПК А63В 69/02 (2006.01) / Бріскін Ю. А., Пітин М. П., Задорожна О.Р. – № u201311394 ; заявл. 26.09.2013 ; опубл. 27.01.2014 ; бюл. № 2.

2. Модель ігрового засобу «Алгоритмізований спосіб теоретичної підготовки у спорті» : свідоцтво про реєстрацію автор. права на твір № 48823 Україна / Бріскін Юрій Аркадійович, Пітин Мар'ян Петрович, Задорожна Ольга Романівна. – Зареєстр. 18.04.13.

3. Комплект навчально-ігрового засобу «Фехтувальні позиції» : пат. № 24688 Україна, МКПЗ 19-07 / Бріскін Ю. А., Пітин М. П., Задорожна О.Р. – № s201300409 ; заявл. 15.03.2013 ; опубл. 25.04.2013 ; бюл. № 8.

АНОТАЦІЇ

Задорожна О. Р. Удосконалення теоретичної підготовки спортсменів на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. – Львівський державний університет фізичної культури, м. Львів, 2015.

Дисертацію присвячено проблемі теоретичної підготовки на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні. На основі аналізу літератури з'ясовано, що одним із якісних шляхів удосконалення тренувального процесу юних фехтувальників є обґрунтування структури і змісту теоретичної підготовки, а також розробка нових засобів передачі інформації.

На основі результатів експертного оцінювання визначено пріоритетність використання методів теоретичної підготовки на різних етапах багаторічного удосконалення, а також значущість її компонентів на етапі попередньої базової підготовки у фехтуванні.

Для вирішення поставлених завдань розроблено та впроваджено авторську програму теоретичної підготовки з використанням алгоритмізованих навчально-ігрових засобів. Теоретично обґрунтовано та експериментально доведено більшу ефективність авторської програми теоретичної підготовки порівняно із загальноприйнятною.

Ключові слова: фехтування, теоретична підготовка, засоби.

Задорожная О. Р. Совершенствование теоретической подготовки спортсменов на этапе предварительной базовой подготовки в фехтовании. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01 – олимпийский и профессиональный спорт. – Львовский государственный университет физической культуры, г. Львов, 2015.

Диссертация посвящена проблеме теоретической подготовки на этапе предварительной базовой подготовки в фехтовании. На основе анализа литературы установлено, что одним из качественных путей совершенствования тренировочного процесса юных фехтовальщиков является обоснование структуры и содержания теоретической подготовки, а также разработка новых средств передачи информации.

На основе результатов экспертного оценивания с привлечением 20 экспертов определена приоритетность использования методов теоретической подготовки на разных этапах многолетнего совершенствования, а также значимость ее компонентов на этапе предварительной базовой подготовки в фехтовании.

Для решения поставленных задач разработана и внедрена авторская программа теоретической подготовки с использованием алгоритмизированных учебно-игровых средств. Теоретически обоснована и экспериментально доказана большая эффективность авторской программы теоретической подготовки в сравнении с общепринятой.

Ключевые слова: фехтование, теоретическая подготовка, средства.

Zadorozhna O. R. Improvement of athletes' theoretical training on the stage of previous basic development in fencing. – Manuscript.

Dissertation for obtaining degree Candidate of Science in Physical Education and Sport in specialty 24.00.01 – olympic and professional sport. – Lviv State University of Physical Culture, Lviv, 2015.

Dissertation is devoted to theoretical training on the stage of previous basic development in fencing. Analysis of the literature enabled to reveal that one of the ways of improvement of the quality of young fencers training process is the substantiation of structure and content of theoretical training and significance of its components on the stage of previous basic development in fencing.

The results of expert assessment involving 20 specialists enabled to determine priority of using the methods of theoretical training at different stages of long-term development, as well as the significance of its components at the stage of previous basic development in fencing.

The research involved 52 fencers at the stage of previous basic development.

For the solvation of the set tasks there was established and implemented author program of theoretical training with using algorithmic educational and entertaining means.

Pedagogical experiment, which consisted of two periods both for four months, enable to determine the most effectiveness of author program of theoretical training in comparison with generally accepted one. It was proved by reliable increase ($p < 0,05$) of theoretical preparedness values of sportsmen in experimental group in comparison with control group: within informational block «History of fencing» – per 88,7 % ($p < 0,05$), «Compatitive activity of fencers» – per 55,5 % ($p < 0,05$), «Technique and tactics in

fencing» – per 129,5 % ($p < 0,05$), «Fundamentals of the theory and methodology of athletes' training» – per 117,6 % ($p < 0,05$), «Olympizm» – per 72,3 % ($p < 0,05$).

The results of pedagogical experiment enabled to determine priority of using algorithmic educational and entertaining means of the formation of the theoretical training of fencers at the stage of previous basic development.

There was determined that universal algorithmic educational and entertaining means are: simulator "TTT", "Associations", "Puzzles" – for in improvement of theoretical preparedness of fencers at the stage of previous basic development within different informational blocks.

The results of research have been implemented in the training process of fencing club "Troyanda" as well as the learning process of students of Lviv State University of Physical Culture.

Key words: fencing, theoretical training, means.

Підписано до друку 5.01.15.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 0,9
Зам. № 840/29.12. Наклад 100 прим.

Видавництво “СПОЛОМ”
79008, Україна, м. Львів, вул. Краківська, 9
Тел./факс: (380-32) 297-55-47
e-mail: spolom_lviv@ukr.net
Свідоцтво держреєстру:
серія ДК, № 2038 від 02.02.2005 р.